

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ιθ'

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 3 Μαρτίου 1885
1 Ἰανουαρίου ἑκάστη ἔτους καὶ εἶνε ἰτησία. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς λωφ. Πανεπιστημίου 39.

ΔΑΝΙΗΛ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

καὶ ἡ γεωγραφία αὐτοῦ

(1791)

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγουμ. φύλλον.

ΣΤ'

Ἴδιον τμήμα ἀφιερῶ διὰ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ τοῦ Ἰονίου, ὧν αἱ τελευταῖαι ὑπέκειντο τότε εἰς τὴν Βενετιάν. Ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν νήσων δὲν ἐγνώρισε καλῶς παρὰ μόνον τὰς βορείους Σποράδας, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν Κυκλάδων καὶ μεσημβρινῶν Σποράδων γράφει ἰκανά, βεβαίως ἐκ διηγήσεων χαρακτηρίζει δὲ τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων αὐτῶν δι' ἐπιθέτων ἥμισυ κολακευτικῶν, οὐχ ἦττον θεωρεῖ τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῶν νησιωτῶν καλλιτέραν τῆς τῶν κατοίκων τῶν ἡπειρωτικῶν χωρῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπαινεῖ τοὺς Κρήτας, κατακρίνει δὲ τοὺς Ναξίους. Ὡς πρὸς τὴν Δῆλον γράφει ὅτι τῶ « ρα. . . σώζει μόνον τὰ ἔχνη τῆς παλαιᾶς τῆς » λαμπρότητος, τὰ ὅποια συνίστανται εἰς πλήθος ἐρείπια· μαστόροι ἀπὸ τὰ γείτονα νησιά » ἔρχονται συχνά σὰν εἰς μιὰ λατομία, καὶ δια- » λέγουσι μάρμαρα. . . τζακίζουσι μιὰ κολόννα » διὰ νὰ κάμουν σκαλοπάτια καὶ παραστάτας » εἰς ταῖς θύραις καὶ στὰ παράθυρα· χαλνοῦν » ἕνα στηλοπόδι διὰ νὰ φτιάσουν ἕνα γαβάνι, » ἕνα ἀλατηρό. . . μὰ ἐκεῖνο ὅπου ἀποδείχνει » μεγάλα τὴ μεγάλη μεταβολὴ τῶν ἀνθρωπίνων, » εἶναι αὐτό, ὅπου οἱ Μυκωνιώται τότε πληθρῶνουν » μιὰ μπαγατέλλα διὰ νὰ ἔχουν εἰς τὴν ἐξου- » σία τοὺς ἕνα νησί, ὅπου ἐστάθηκε μιὰ φορὰ ὁ πλουσιώτερος τόπος τῆς Εὐρώπης ».

Εὐφρόμως γράφει περὶ τῆς Τήνου καὶ τῆς Ἄνδρου, ἀλλ' ὡς πρὸς τοὺς κατοίκους τούτων ἐπαινεῖ μόνον τοὺς Τηνίους, οὐχὶ δὲ καὶ τοὺς Ἄνδρίους.

Εἰς τὰ τῆς Ὑδρας ἀναφέρει περὶ τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς. « Ἡ Νίδρα εἶναι καὶ τώρα περιφημὴ » εἰς τὴ Μεσόγειο· ἐπειδὴ ἔχει μιὰ χώρα μὲ » χίλια σπίτια καὶ παραπάνω, τῆς ὁποίας οἱ κά- » τοικοι εἶναι ἐπιτηδειότατοι καὶ ἀξιώτατοι » ναῦται, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὴ πλοῦσια, καὶ στο- » λισμένη μὲ καλαῖς καὶ μεγάλας οἰκοδομαῖς ».

Ἐξάγει τὴν εὐφορίαν τῆς Εὐβοίας καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς· οὐχ ἦττον ἐπιφέρει « Ἡ Εὐβοία » πρὸς κοντὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ δυὸ κάστρα (Χαλκί- » κίδος καὶ Καρύστου) ἔχει καὶ 360 χωριά, » τὰ ὅποια κατοικοῦνται ὅλα ἀπὸ Ῥωμαίους » ὅλα σχεδὸν φτωγὰ καὶ κακορρίζικα ἀπὸ τὴν » τυραννίαν τῶν Τούρκων, μ' ὅλον ὅπου ἔχουν » τέτοιον εὐφορὸν τόπον. Οἱ Τούρκοι τῆς Εὐβοίου » εἶναι πολλὰ μισόχριστοι καὶ βάρβαροι ».

Τὰς βορείους Σποράδας, ὡς εἶπομεν, περιγράφει διὰ μακρῶν, γράφων ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, κυρίως δὲ τὴν Σκιαθὸν καὶ Σκόπελον. Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Σκιαθῶν ἐπιτίθεται σφόδρα κατὰ τῶν Σκιαθῶν· « ὁ τόπος, λέγει, ἐν γένει ἔχει » πολλὰ προτερήματα, οἱ ἄνθρωποι ὅμως δὲν ἔ- » χουν κἀνένα ». Εἰς ἄκρον δ' ἐπαινεῖ τοὺς Σκο- » πελίτας· « εἶναι, γράφει, ἐπιμελεῖς φιλότιμοι, » ἐγγχειρηματῆται, πολιτικοὶ ὡσάν ὅπου ταξιδεύουν » εἰς διάφορα μέρη· χαροποῖοι, φιλήδονοι, ἀμα- » θεῖς ὅμως, ἀκατάστατοι, ἑλαφροί, ἀπὸ κἀντί- » ποτε ἀνάφτου, ἡ φωτιά τοὺς ὅμως δὲν βαστά » πολὺν καιρὸν μὲ ἕνα ποτηρὶ κρασί παρευθὺς » σβήνεται ».

Εἰς τὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου περὶ τῶν νήσων, αἰσθανόμενος ὅτι δὲν ἔγραψεν ὡς αὐτὸς ἐπεθύμει, λέγει ὅτι αἱ νῆσοι περιέχουν πολλὰ ἀξιόλογα πράγματα πρὸς περιγραφὴν δι' ὅν τινα ἤθελεν ἀσχοληθῆ ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν.

Τὴν γεωγραφίαν τῆς Μολδοβλαχίας, ἡ Βλαχομοποδανιᾶς διαλαμβάνει πλατύτερον, καὶ γράφει μετὰ συμπαθείας περὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἔζησε καὶ ἐδίδαξε, καὶ ὅπου κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ὑπῆρχε τὸ καταφύγιον τῶν ἀδικουμένων καὶ καταδιωκόμενων Ἑλλήνων. Ἐν τοῖς περὶ διοικήσεως τούτων ἱστορεῖ τὰ ἐξῆς « Τὸ παλαιὸν οἱ αὐθεν- » ται ἐγίνονταν ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς τοῦ τόπου, » τὸρα γίνονται ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς τοῦ ἔθνους μας· » κάμνουν εἰς τὴν αὐθεντείαν ἄλλος περισσότερο, » ἄλλος ὀλιγώτερον, κατὰ τὴν ἀξιώτητα καὶ ταῖς πόρταις, ὅπου ἔχει ὁ καθ' ἕνας ».

Κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον, μνημονεῦον δὴ τῶν σημαντικωτέρων ἱστορικῶν γεγονότων καὶ τῶν κυριωτέρων πόλεων, διέρχεται τὴν Σερβίαν, Μποσνίαν, Κροατίαν, Δαλματίαν καὶ Βουλγαρίαν, ἣν γινώσκει καὶ ἐκ περιηγήσεων. Ἐνταῦθα

δὲ περατοῖ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν καὶ ἐν γί-
νει τὴν Ἰλλυρικὴν Χερσόνησον.

Τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἰταλίας, Ἰσπανίας, Πορ-
τογαλλίας καὶ Γαλλίας συνέταξε κατ' ἐρανίσμα-
τα ἐκ ξένων γεωγραφικῶν ἔργων. Ἐγνώρισε δὲ
καὶ ὁ ἴδιος πολλὰς τῶν πόλεων τῆς Γαλλίας
καὶ Ἰταλίας. Καὶ ἐνταῦθα ἡ ἐκθεσίς του φέρει
τὸν αὐτὸν τύπον, οἷον καὶ ἐν ταῖς προηγουμέναις.
Ἐπὶ τῆς περιγραφῆς τῶν πολιτευμάτων, καὶ τῆς
κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν χωρῶν τούτων ἐγκα-
τασπεῖρει τὰς ἰδίας αὐτοῦ δοξασίας πρὸς διαδο-
σιν γνώσεων εἰς τοὺς ὁμογενεῖς, ἐξυμνεῖ τοὺς με-
γάλους ἄνδρας τῶν ἐθνῶν αὐτῶν, καὶ ἐκθειάζει τὸν
πολιτισμὸν.

Ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς Φλω-
ρεντίας λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν
Μεδίκων μνημονεῖ τῆς ἀγαπητῆς του Ἑλλά-
δος. « Οἱ Μεδικοί πλουσιώτατοι, ἐλευθέριοι, με-
» γαλοπρεπεῖς, φιλοξένοι, φιλόμουσοι, φιλέλληνες,
» ἐδέχονταν μὲ μεγάλη φιλοφροσύνη τοὺς προ-
» κομμένους Ἕλληνας, ὅπου ἐκατάφευγαν εἰς τὰ
» μέρη τους, ἐμάζοναν μὲ ἀδραεῖς πληρωμαῖς τὰ
» κάλλη καὶ καυχήματα τῆς Ἑλλάδος μας ».

« Τῆς Ἑλλάδος μας »· τονίζομεν καὶ ἡμεῖς
τὴν λέξιν περισσότερον. Ἄς φαντασθῆ τις τέκνον
τῆς δούλης Ἑλλάδος, τὸν Δανιὴλ Φιλιππίδην,
ρασοφόρον μοναχόν, πλήρη σθένους καὶ ἀγάπης
τῆς πατρίδος ἐν μέσῳ τῆς ἀθηναῖς καὶ περικαλ-
λοῦς μεγαλοπόλεως Φλωρεντίας, ἐκπεπληγμένον
ὑπὸ τῆς λάμπσεως τοῦ μεγαλείου, τῆς τέχνης,
καὶ τῶν γραμμάτων, καὶ τοῦ πλοῦτου, αἰσθανόμε-
νον τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα μετεωρούμενον πρὸς
ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ μέγα ἐκ τῆς θεᾶς τῶν μεγάλων
οἰκοδομῶν, τῆς πληθῆος καὶ τοῦ κάλλους τῶν
ἔργων τῆς γλυπτικῆς καὶ τῆς ζωγραφικῆς, ἀνα-
γινώσκοντα ἀνά πᾶν βῆμα τὰ ὀνόματα μεγάλων
ἀνδρῶν, ὧν τινα συνεδέοντο ἀναποσπαστῶς πρὸς
τὴν Ἑλλάδα, ἄς φαντασθῆ αὐτὸν ἐκεῖ, ὑπὸ τὰς
ἐντυπώσεις τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καὶ θέλει
κατανοήσει εὐχερῶς ὑπὸ ἡλικίης κατεῖχετο θλί-
ψεως γράφων τὰς λέξεις ταύτας « τῆς Ἑλλάδος
μας », καὶ ἀναπολῶν εἰς τὴν μνήμην τὴν κατὰ-
στασιν αὐτῆς. Ὅτι δὲ τὸ λυπηρὸν αἰσθημα, ὅπερ
ἐπλήρου τὴν καρδίαν του, ἦτο σοδρόν, μαρτυ-
ροῦσιν οἱ εὐθύς ἀμέσως ἐπόμενοι λόγοι. « Ἡ
» Φλωρεντία δὲν θέλει ξεχάσῃ κάμμιά φορὰ
» τοὺς Μεδίκους, μήτε τὸν μέγα Κῶμο Μεδικο,
» εἰς τοῦ ὁποίου τὸν τάφο ἐπέγραψαν ὁ πατέρας
» τῆς πατρίδος, μήτε τὸν ἐγγονό του τὸν Λαυ-
» ρέντιο, ἐπωνομασμένο Πατέρα τῶν Μουσῶν
» καὶ μεγαλοπρεπῆ. Τὸ ὄνομα τῶν Μεδίκων
θα εἶναι παντοτινὰ ἀθάνατο ».

Ὅταν τοὺς λόγους τούτους ἔγραψεν ὁ Φιλιπ-
πίδης, ἀνελογίζετο βεβαίως ὅτι ἡ Ἑλλάς του δὲν
εἶχε πατέρα.

Εἰς τὰ ῥηθέντα παρακτροῦμεν γενικώτερον
ὅτι ὁ Δανιὴλ Φιλιππίδης ἦτο πολυμαθὴς καὶ
πολυῖστωρ ἀνὴρ, φιλόλογος καὶ μαθηματικὸς ἐκ
τῶν πρώτων τῶν χρόνων του, εἶχεν ἀσχοληθῆ
ἐπὶ παντός σχεδὸν κλάδου τοῦ ἐπιστητοῦ, καὶ
προσέπαθσε διὰ μεταφράσεων καὶ διὰ συγ-
γραμῶν νὰ φωτίσῃ τοὺς ὁμογενεῖς. Ἐνεπνέετο
ὑπὸ ἀκράτου καὶ ἀγρύπνου φιλοπατρίας, καὶ
ὑπὸ ἐπιθυμίας διαπύρου νὰ φανῆ ὠφέλιμος εἰς
τὸ Γένος, οὕτινος τὴν σωτηρίαν διέβλεπε μόνον
εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν. Ἐν τῇ προσφω-
νήσει τῆς μεταφράσεως τῆς ἀστρονομίας τοῦ Λα-
λάνδου εἰς τὸν Ἀλέξ. Κωνσταντίνου Μουρούζην, ὃν
ἀποκαλεῖ « Ὑψηλότατον καὶ εὐσεβέστατον αὐθέν-
την, καὶ μεγαλοπρεπέστατον ἡγεμόνα πάσης
Μολδαυίας », ἐν ἄλλοις γράφει τὰ ἐξῆς ἀξιοση-
» μείωτα « Ἡ ἀμάθεια κακοποιὰ τίς ἐστὶ δύ-
» ναμὶς ἐξ ἄδου ἠφαιστίου δικῆν τῷ κόσμῳ
» ἐκρηγνυμένη, καὶ τραγὰδιαν ἀτραγώδητον τὸ
» πᾶν καθιστῶσα. Αἱ Ἐπιστῆμαι ἀγαθοποιαὶ
» εἰσι δυνάμεις, εὐρανόθεν ἡλίου δικῆν τῷ κόσμῳ
» ἀποστελλόμεναι. »

Ἐκ τῶν τοιούτων δὲ ἰδεῶν ἐλαυνόμενος, καὶ
ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἴδῃ ὅσον τάχιον τὴν Ἑλ-
λάδα προκόπτουσαν ἐθεώρει, κατὰ πεποίθησιν,
καὶ ὀρθῶς καθ' ἡμᾶς, ὅτι ἡ δύσκολος καὶ βραδέτα
ἐκμάθησις τῆς ἀρχαίας γλώσσης, καὶ ἡ εἰς
ταύτην συγγραφὴ βιβλίων, προωρισμένων εἰς
διδασκαλίαν τοῦ Γένους, θα ἦτο μέγιστον κώ-
λυμα, πρόξενον βραδύτητος ἀδικαιολογήτου εἰς
τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ. Διὸ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ
βιβλίῳ, ὅπερ ἔγραψε, μετεχειρίσθη γλώσσαν ἐλά-
χιστον ἀπέχουσαν τῆς ὁμιλημένης· δὲν ἤθελε
παντάπασι οἱ παῖδες καὶ οἱ διδάσκαλοι νὰ
κατατρίβωσι χρόνον, ἐν τῇ καταστάσει τότε τοῦ
Γένους, πρὸς διόρθωσιν γλώσσης, μέλλουσαν νὰ
ἐπέλθῃ ἀφ' αὐτῆς διὰ τοῦ χρόνου, καὶ εἰς ἐκμά-
θησιν γραμματικῶν τύπων τῆς ἀρχαίας, ὅπερ
ἀπῆτει χρόνον μακρόν, ὃν ἠδύνατο νὰ μεταχει-
ρισθῶσιν ἐπωφελέστερον εἰς ἀπόκτησιν πραγμα-
τικῶν γνώσεων, ὧν ἑσπερεῖτο τὸ ἔθνος, καὶ αἵτινες
ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθινὴν παιδείαν. Τοσαύτη
δὲ ἦτο ἡ ἐπιμονὴ του εἰς τὴν γνώμην ταύτην,
ἣν ἐπέτεινεν ἔτι μᾶλλον ἢ τῶν ἀντιδοξούντων,
ὅτινες ἐθεώρουν τὴν ἐκμάθησιν τῆς γραμματικῆς
καὶ τὸ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γράφειν ὡς
ἄκρον ἄωτον πάσης σοφίας, ὥστε εἶχεν ἀσπασθῆ
καὶ τὴν παράτολμον καὶ παράδοξον ἰδέαν τῆς
καταργήσεως τῆς ὀρθογραφίας κατὰ τὴν ἀρ-
χαίαν Ἑλληνικὴν, ὡς πράγματος περιττοῦ, καὶ
ἔγραψεν ἐπιστολὰς πρὸς φίλους ἀνεῦ ὀρθογραφίας,
ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ Στεφάνου Κανέλλου¹⁾.
Τὴν δοξασίαν του ταύτην, ἣν ἐν μέρει ἠσπᾶ-

(¹) Iken: Leucothea, Τόμ. Β', σελ. 79.

ζοντο και ἄλλοι λόγιοι ὡς ὁ Ἄθ. Χριστόπουλος, ὁ Καταρτζής, ὁ Ἄθ. Φαλλίδα, δὲν ἀνεκοίνωσε διὰ τοῦ τύπου, ὡς ἔπραξεν ὁ Ἰωάννης Βηλλαράς ὁ ποιητής, ἐν τῇ διατριβῇ του « Ἡ Ρομέη-κη Γλώσσα », οὐδ' ἐφήρμοσεν εἰς τὰ συγγράμματα καὶ τὰς μεταφράσεις αὐτοῦ. Τούναντίον ἐν τούτοις βλέπομεν ὅτι περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὴν ὀρθὴν γραφήν, καὶ καταδεικνύει ἐν αὐτοῖς τὴν εὐρεῖαν γνώσιν, ἣν εἶχε τῆς τε ἀρχαίας γλώσσης καὶ τῆς κοινῆς.

Ὁ Φιλιππίδης ἐπανελθὼν ἐξ Εὐρώπης, διήνυσεν ἅπαντα τὸν ἐπίλοιπον αὐτοῦ βίον μακρὰν τῆς πατρίδος του ἐν Μολδοβλαχίᾳ, ὅπου καὶ ἐδίδαξεν, ἰδίως ἐν Ἰασιῶ. Γνωστὸν δὲ ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος ἐν ταῖς Παριστρίας χώραις ἐσχηματίσθησαν σχολαὶ ἑλληνικαί, ἕνεκα τῶν χιλιάδων Ἑλλήνων, οἵτινες φεύγοντες τὴν τυραννίαν ἀποκαθίσταντο αὐτόσε ἐμπορευόμενοι. Ἀπέβησαν δ' αἱ τοῦ Ἰασιῶ καὶ τοῦ Βουκουρεστίου σχολαὶ διὰ τῆς προστασίας, ἧς ἐτύγχανον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων, τὰ ἀνώτατα παιδευτήρια, εἰς ἃ προσέτρεχον οἱ Ἕλληνες, οἱ εἰς ὑψηλοτέραν παιδείαν θέλοντες ν' ἀποδυθῶσιν. Ἐν ταῖς δύο δὲ ταύταις μεγαλοπόλεσιν ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ μέσου τοῦ διανοητικοῦ βίου, ὅστις ἐκεῖ ἀνεπτύχθη, τὰ δύο μεγάλα ἐθνικὰ ζητήματα, τὸ τῆς γλώσσης, καὶ τὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους, ὧν τὸ δεύτερον ἐπεσφραγίσθη διὰ τοῦ αἵματος τῶν ἐν Δραγατσάνῳ πεσόντων ἱερολοχιτῶν. Διδάσκαλοι τῶν σχολῶν τούτων μνημονεύονται οἱ ἄριστοι τῶν ὄσων γινώσκομεν τὸ ὄνομα, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ Νικόλαος Ζαργούλης Μετσοβίτης, ὁ Μαισιόδαξ, ὁ ἡμέτερος Φιλιππίδης καὶ Γρηγ. Κωνσταντᾶς, ὁ Παναγιώτης Γοβδελάς, ὁ Στέφανος Δούκας, ὁ Ἀλέξανδρος Τυρναβίτης, ὁ ἰατρός Μανασσῆς Ἡλιάδης, ὁ Βαρδαλάχος, ὁ Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης, ὁ Λάμπρος Φωτιάδης (1) ὁ Καταρτζής, καὶ ἄλλοι πρὸ καὶ μετὰ τὸν Φιλιππίδην.

Ὁ Στέφανος Κανέλλος (2) λέγει ὅτι ὁ Φιλιππίδης εἶχεν εὐρεῖαν πολυμαθειαν, δὲν εἶχεν ὅμως οὐδεμίαν τάξιν καὶ μέθοδον εἰς τὴν διδασκαλίαν του, διὰ τοῦτο ἐν Ἰασιῶ δὲν ὠφέλησε τὸσον ἢ διδασκαλία αὐτοῦ, ὅσον αἱ γνώσεις του.

Πλὴν τῆς Γεωγραφίας, ὁ Φιλιππίδης συνέγραψε καὶ μετέφρασεν ἕτερα ἔργα, ὧν τὸ παραδοξότερον εἶνε τὸ ἐξῆς « Ἀπόπειρα ἀναλύσεως τοῦ νοουμένου ἑτεροείας παρὰ τὰς νῦν, πρῶτον ἐκπονηθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀποπειρογράφου τῆς Ρουμουνίας » εἰς 8ον, σελ. 256, ἐν Λειψίᾳ 1817. » Διὰ τούτου ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ γινώσθην ἐφεύρεσίν του ἐπὶ ζητήματος, ὅπερ πολλοὶ

σοφοὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπραγματεύθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ φιλόσοφος Λειβνίτιος, ἀγόνως, ὡς καὶ ὁ Φιλιππίδης, τῆς εὐρέσεως δηλονότι ἐπιστημονικῆς γλώσσης καὶ γραφῆς κοινῆς δι' ὅλα τὰ ἔθνη. Καὶ ἡ κατανάλωσις δὲ τόσου χρόνου καὶ πνευματικῶν δυνάμεων εἰς ἐφεύρεσιν τοιαύτην δυσκτόρθωτον εἶνε ἀποτέλεσμα τῶν γνωμῶν τοῦ ἀνδρός, θεωροῦντος, ὡς εἵπομεν, τὰς δυσκολίας τῆς γλώσσης ἐμπόδιον τῆς ἐπιστημονικῆς μαθήσεως. Τὸ ἔργον του τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς παιδιὰ ὑπὸ τῶν συγχρόνων, καὶ εἶνε ὄντως τοιοῦτον, καίτοι περιέχει πολλὰς καλὰς σκέψεις καὶ κρίσεις περὶ γλώσσης. Περὶ τοῦ ἔργου τούτου ἔγραψε βιβλιοκρισίαν ἐξ Ἰασιῶ ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῆ τοῦ 1820, (σελ. 228), ὁ Μανουὴλ Βερνάρδος Καμηνάρης Κρής.

Ἔτερα ἔργα τοῦ Φιλιππίδου εἶνε

« Ἡ λογική, ἣ αἱ πρῶται ἀναπτύξεις τῆς τέχνης τοῦ στοχάζεσθαι. Συγγράμμα στοιχειῶδες ὅπου τὸ συμβούλιον τῶν παλατινῶν σχολῶν ἐζήτησε καὶ ἐνέκρινε. Συγγραφεὶν παρὰ τοῦ Κονδιλιάκ, καὶ μεταφρασθὲν εἰς τὴν ὠμιλημένην Ἑλληνικὴν διάλεκτον παρὰ Δανιὴλ Δημητρίου ἱερομονάχου τοῦ Φιλιππίδου, τοῦ ἐκ κώμης Μηλιῶν τοῦ Πηλίου ὄρους, παρ' οὗ προσετέθησαν καὶ σημειώματα, καὶ μία συνοπτικὴ ἐκθεσις τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ λόγου μετὰ τῶν σοφισμάτων, καὶ ἓνας λόγος περὶ Σχολείων. Νῦν πρῶτον ἐκδοθὲν ἐπιστασίᾳ Ἀνθίμου ἀρχιμανδρίτου τοῦ Γαζῆ. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας. Παρὰ τῷ Φράντζ Ἀντωνίῳ Σχραιμβελ 1801. »

Ἡ μετάφρασις εἶνε γεγραμμένη ἐν τῇ δημόδει διαλέκτῳ, πλὴν τῆς προσθήκης περὶ Σχολείων, καὶ ἀποσπάσματος τῆς περὶ Αἰσθημάτων πραγματείας τοῦ Κονδιλιάκ, ἅτινα μετέφρασεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν.

« Ἐπιτομὴ ἀστρονομίας συγγραφεῖσα ὑπὸ Ἰερωνύμου Λαλάνδ, διευθυντοῦ τοῦ ἀστεροσκοπείου τοῦ πολεμικοῦ σχολείου καὶ ἐφόρου τοῦ σχολείου τῆς Γαλλίας, μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν καθωμιλημένην Ἑλληνικὴν διάλεκτον παρὰ Δ. Δ. τοῦ Φιλιππίδου τοῦ ἀπὸ Μηλιῶν τοῦ Πηλίου ὄρους. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθεῖσα ἐπιστασίᾳ, συνδρομῇ καὶ διορθώσει τοῦ ἀρχιμδ. Ἀνθίμου Γαζῆ χάριν τῶν φιλομούσων τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους. Τόμοι δύο. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας, 1303, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Γεωργίου Βενδόττη. »

Τὴν μετάφρασιν ταύτην ἀφιερῶ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Κωνσταντίνου Μουρούζην, ἡγεμόνα πάσης Μολδαβίας. Ἐν τοῖς προλεγόμενοις ταύτης ὡς καὶ τῆς Λογικῆς πραγματείας αὐτῆς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης. Ἐν τέλει δὲ προσέθηκεν ἰδίαν μελέτην περὶ τῆς διακρίσεως τοῦ χρόνου τῶν διαφόρων ἐθνῶν, περὶ τοῦ ἡμερολογίου τῶν Ρωμαίων, περὶ τῶν διορθώσεων τοῦ πάπα Γρηγορίου, καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ δυτικοὶ καὶ οἱ

(1) C. Iken Leukothea Τόμ. Β', σελ. 248. Ἄθων. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου « Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, Σελ. 584. » Περὶ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ σχολείου. »

(2) C. Iken Leukothea, Τόμ. Β', σελ. 79.

ορθόδοξοι ὀρίζουσι τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Προσέθηκεν ἐπιπίνακας τῶν ἀστρονομικῶν ἐπακτῶν μετὰ ἐξηγήσεων, θεωρήσας ταῦτα λίαν ἀναγκαῖα εἰς βιβλίον προωρισμένον διὰ Ἑλλήνας.

« Ἱστορία τῆς Ῥουμανίας ἢ ἔχθεις τῶν ἀξιολογωτέρων μνημονευμένων συμβάντων ἐν τοῖς ἀριστεροῖς κάτω Παριστοῖσι, ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Αἰγυπτίων μέχρι τῆς καταστάσεως τοῦ Ῥουμανικοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς Μολδοβῆς. Νῦν πρῶτον συντεθεῖσα καὶ τύποις ἐκδοθεῖσα ἐν Λειψία τῆς Σαξονίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Ταουχνίτζ. Τόμος α'. Μέρους α'. 1816. »

« Γεωγραφικὸν τῆς Ῥουμανίας ἐς ἀκριβεστέραν καὶ πληρεστέραν κατάληψιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς. Νῦν πρῶτον συντεθὲν καὶ τύποις ἐκδοθὲν ἐν Λειψία τῆς Σαξονίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Ταουχνίτζ. Τόμος α'. Μέρους Β'. 1816. »

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀφιερῶ « τῷ Μεγαλειοτάτῳ καὶ φιλανθρωποτάτῳ αὐτοκράτορι πασῶν τῶν Ῥουσιῶν Ἀλεξάνδρῳ. Τῷ πρώτῳ προστάτῳ τῶν λόγων καὶ τῶν ἐπιστημῶν. » Ἐν τῷ β' τόμῳ ἔχει παραθέσει « Ἐπιλεγόμενα » ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὡσαύτως ἑλληνικῇ, ἐν οἷς σφοδρῶς καὶ διὰ ὄφους καυστικοῦ ἐπιτίθεται κατὰ τῶν ἀντιφρονούντων εἰς τὰς περὶ γλώσσης καὶ περὶ διδασκαλίας ἐν γένει ἀρχάς του. Ἐν τέλει δὲ τοῦ τόμου καταχωρίζει τὴν ἱστορίαν τοῦ Σιάχ Ναδίρ, τὴν συντεθεῖσαν παρὰ Βατάτζη τοῦ Βυζαντίου, ἵνα σώσῃ ἐκ τῆς ἀπωλείας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ δὲ σελίδι ἔχει ὀλίγας λέξεις δημοσιεύσει ἐν εἰδὲι ἀπαντήσεως κατὰ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ ὅτινες ἐπέκριναν δριμύτως τὸ περὶ Ῥουμανίας ἔργον του, καὶ ἰδίως τὰ « Ἐπιλεγόμενα » ἀποκαλοῦντες τὸν Φιλιππίδην « χυδαιέστατον χυδαιστήν », τὴν γλώσσαν του « φιλιππιδισμόν, » αὐτὸν δὲ εἰρωνικῶς Νέαν Μοῦσαν ἀποδιώκουσαν τὴν παλαιάν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα (Λόγιος Ἑρμῆς, 1816 σελ. 239.) Εἰς ταῦτα ὁ Φιλιππίδης ἀπαντᾷ δι' οὐχ ἥττονος δριμύτητος ὀνομάζων τοὺς ἐπικριτάς του « πίτυρα καὶ σκύβαλα τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας », « ἀδαεῖς ἑλληνικῆς παιδείας... ἀδαεῖς ἱστορίας » « Λεγέτωσαν, ἐπιλέγει, ὅ,τι ἂν βούλωνται, φλυαρεῖτωσαν ὅσον ἂν δύνωνται, ὑλακτεῖτωσαν ὅσον ἂν χωρῶσιν αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν. » Οἱ τραχεῖς οὗτοι λόγοι μαρτυροῦσι τὴν σφοδρότητα καὶ τὸ πάθος τοῦ ἀγῶνος, ὅπερ εἶχε συναφθῆ τότε εἰς τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, καὶ τὸν ἐπικρατοῦντα ἐκατέρωθεν ἐρεθισμόν καὶ τὴν μίσην, ἅτινα ἐξηγέρθησαν. Τοιαῦτα δ' ἐκφράσεις ἤκιστα ἠπίαις ἀπαντᾷ τις εἰς πάσας τὰς ἐπικρίσεις τοῦ τότε καιροῦ, τὰς μεταξὺ λογίων γενομένας.

« Ἐπιτομὴ τῶν Φιλιππικῶν τοῦ Πομπηίου Τρόγου νῦν πρῶτον ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὴν αἰολοδορικὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μεταγλωττισθεῖσα, καὶ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀποπειρογράφου

τῆς Ῥουμανίας, καὶ προσφωνηθεῖσα τῷ Ὑψηλοτάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ἡγεμόνι τοῦ Ῥουμανικοῦ ἀγροῦ Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ Καραντζία τῷ φίλῳ τῶν λόγων καὶ τῆς ἱστορίας. Ἐν Λειψία παρὰ τῷ Τάουχνίτζ 1817 ». Τοῦ συγγράμματος τούτου ἐγένετο μετάφρασις ἑλληνικὴ καὶ τῷ 1686 ὑπὸ Ἰωάννου Μάκολη Ἀθηναίου, ἣν δὲν ἐγνώριζεν ὁ Φιλιππίδης βεβαίως, καὶ ἔγραψεν εἰς τὴν ἰδικὴν τοῦ « νῦν πρῶτον... μεταγλωττισθεῖσα. »

« Φλώρου ἐπιτομὴ τῶν Ῥωμαϊκῶν, νῦν πρῶτον ἐκ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ εἰς τὴν αἰολοδορικὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον μεταφρασθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἀποπειρογράφου τῆς Ῥουμανίας. Ἐν Λειψία 1818. »

Πλὴν τούτων εἶχε μετάφρασει, ἀλλὰ δὲν ἐξέδωκε τὴν φυσικὴν φιλοσοφίαν τοῦ Βρισῶν, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐκδοσὶν ἐγκυκλοπαιδείας μετ' ἄλλων συνεργατῶν. Τὴν περὶ ταύτης δὲ ἀγγελίαν ἐδημοσίευσεν Λογίῳ Ἑρμῇ ἐν τοῦ ἔτους 1820, σελ. 238.

Ἐν τέλει τῆς μετάφρασεως τοῦ Τρόγου, δημοσιεύει ἰδίαν μελέτην ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Ἐπιλεγόμενα », ἔθα διὰ μακρῶν ὁμιλεῖ περὶ γλώσσης καὶ μετὰ τραχύτητος ἀνασκευάζει τοὺς ἀντιφρονούντας. Ἀποκαλεῖ δὲ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ αἰολοδορικὴν τὴν δημώδη γλώσσαν, ὀνομασίαν, ἣν αὐθαίρετως δίδει πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας. Ἀναπτύσσει δὲ συγχρόνως ἐν τῇ αὐτῇ μελέτῃ καὶ τὰς γνώμας του ἐν γένει περὶ διδασκαλίας. Τοιαῦτα « Ἐπιλεγόμενα » ἔχει καὶ ἐν τέλει τῆς μετάφρασεως τοῦ Φλώρου ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν ἐπιγραφὴν « Μάθησις κοινῶς τί εἶναι καὶ πῶς πρέπει νὰ γίνεταί », ἔθα ἐν ἔτει 1818 καθαρῶς καὶ διαυγῶς διαγράφει τὴν πρακτικὴν καὶ πραγματικὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας, ἥτις πρό τινων ἐτῶν μόλις εἰσῆθη καὶ παρ' ἡμῖν τὸ πρῶτον ἐξ Εὐρώπης.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Φιλιππίδης μόνον ἐν τῇ Νεωτερικῇ Γεωγραφίᾳ μετεχειρίσθη γλώσσαν χυδαίαν καὶ ἀδιόρθωτον, ἐν τοῖς λοιποῖς ὅμως ἔργοις του μετεχειρίσθη καθαρῆς. Ὁ Κοῦμας ἐν τῷ 12 τόμῳ τῆς Γενικῆς ἱστορίας του, ἐχθρικῶς διακείμενος καὶ οὗτος πρὸς τὸν ἄνδρα, ἐνεκα βεβαίως τοῦ ζητήματος τῆς γλώσσης, ὀνομάζει τὴν γλώσσαν ἐν ἡ ἐγγραφῇ ἢ Γεωγραφίᾳ « χυδαιοτέραν καὶ αὐτῆς τῆς χυδαίας », ἀποκαλεῖ δὲ τὸν Φιλιππίδην ἄνδρα « ἀιδιότροπον καὶ ἄστατον ».

Ὁ Φιλιππίδης εἶχε καὶ ὡς εἰς τῶν φρονημάτων του καὶ ὡς ἐκ τοῦ ἀγῶνος, ὃν ἤγειρε μετὰ πολλοῦ πείσματος περὶ γλώσσης, πολλοὺς ἐχθρούς, ἀλλ' εἶχεν ἀφ' ἐτέρου καὶ θαυμαστάς. Τῶν τελευταίων τούτων εἰς ἦτο καὶ ὁ Ἄνθιμος Παζής, ὅστις ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν συγγραμμάτων του καὶ συνέλεγε συνδρομὰς πρὸς ἐκδοσίν,

ἀς εὐκόλως εὕρισκεν ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως, ἣν εἶχον οἱ φιλομαθεῖς καὶ φιλόμουσοι εἰς τὰς γνώσεις τοῦ Φιλιππίδου ὡς συγγραφῆς ἢ καὶ ὡς μεταφραστοῦ. Εἰς τῶν φίλων τοῦ Φιλιππίδου ἔγραψε τὸ ἐπόμενον ἠρωελεγεῖον εἰς αὐτὸν ὡς μεταφραστὴν τῆς Ἀστρονομίας

Τῆς Γαλλίης Ἰππαρχὸν ἀρίγνωτον Παναχαιοῖς
Θῆκε, Φιλιππίδην, φιλογένεια σέθεν,
Τῷ σοι καὶ χάριν οἶδα παρ' Ἑλλάδος ἀπάσης
Σκαρλάτος ὁ Γκιβάδης, σὸς κραδίηθε φίλος.

Ὁ Φιλιππίδης ἀπεβίωσεν ἐν Βασσαράβιᾳ τῷ 1833, ὡς σημειοῦται ἐν τῇ χρονολογίᾳ τοῦ Κυριακοῦ Μελιρρύτου. Ἐνταῦθα δὲ φαίνεται διέτριβε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του. Διότι μανθάνομεν παρὰ τοῦ ἰδίου, ἐκ τοῦ Γεωγραφικοῦ τῆς Ρουμανίας, ὅτι ἐπὶ 13 ἔτη διήρχετο τὸ θέρος ἐν Ὀκνᾷ. Κατῴκει δὲ φαίνεται ἐν Κισνοβίῳ, διότι αὐτὸς οὗτος αὐθις ἀναφέρει ἐν τοῖς περὶ τούτου γεωγραφουμένοις ὅτι συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καθωραϊσθῇ ἡ πόλις αὕτη καὶ καθαρισθῇ, πρὸς δὲ ὅτι τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ ἐφυτέθησαν πέντε πλάτανοι πρὸς νότον τῆς Μητροπόλεως, καὶ πρὸ τῆς στοᾶς αὐτῆς. Ἄγνωστος ὅμως ἡμῖν εἶνε ἡ πόλις ἢ ἡ κώμη, ἐνθα ἀναπαύονται τὰ ὄσῳ τοῦ διδασκάλου τούτου, καὶ ἂν ἡγέρθη αὐτῷ, καὶ ἐγερθὲν ἂν σώζηται, ἐπιτάφιον μνημεῖον, καὶ ἂν ἐχαράχθη ἐπιτύμβιον ὑπὸ εὐγνώμονος φίλου, ἢ μαθητοῦ, ἢ κοινότητος. Δι' ἐλπίδος ἔχομεν ὅτι τὰ παρ' ἡμῶν γραφέντα ἴσως δώσωσιν ἀφορμὴν εἰς ἔρευναν περὶ τούτου. Τὸ ἐφ' ἡμῖν οὐδὲν ἕτερον ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ἐπράξαμεν ἢ φυλλολογοῦντες τὰς σελίδας τῆς Γεωγραφίας τοῦ Φιλιππίδου, ἐφ' ὧν ὑποτυποῦται ἢ εἰκὼν αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ ζωντανὴ προσωπικότης, ν' ἀναπαραστήσωμεν αὐτὴν ἐν ἀτελεῖ περιγράμματι, καὶ φέρωμεν ἐπὶ στιγμὴν εἰς τὴν μνήμην τῶν μεταγενεστέρων.

Ἐγγραφορ ἐν Αἰγίρῃ, μηνὶ Ἰουνίῳ 1884.

ΑΝΤ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ

Διήγημα

Συνέχεια ἴδε προηγουμ. φύλλον.

Γ'

Οὐδέποτε συνέρρευσε εἰς κακουργιοδικεῖον πολυπληθέστερον καὶ ἐκλεκτότερον ἀκροατήριον. Ὁ πρόεδρος εἶχε σχεδὸν δυσαρεστητῆ μετὰ πολλῶν ὠραίων κυριῶν, πρὸς ἀς ἠρνήθη εἰσιτήρια. Ἐν τούτοις εἶχε δώσει πλειότερα τῶν ὑπαρχουσῶν διαθεσίμων θέσεων, ἢ δ' ἑναρξίς τῆς συνεδρίασεως ἀνεβλήθη κατὰ τρία τέταρτα ὡς ἐκ τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ τοποθετηθῶσιν οἱ φέροντες εἰσιτήρια. Εἶχε τριπλασιασθῇ ἡ θέσις τῶν δημοσιο-

γράφων, οἵτινες καὶ πάλιν παρεπονοῦντο. Τὰς ἐδρας τῶν δικηγόρων εἶχον καταλάβει ἐξ ἐφόδου κυρίαί, μετεχειρίσθησαν δὲ τὴν βίαν ὅπως παρακωλύσωσι τὸ ὠραῖον φύλον νὰ καταλάβῃ καὶ ταύτην τὴν θέσιν τὴν προωρισμένην διὰ τοὺς ὑποδικούς.

Ὁλος ὁ κόσμος οὗτος συνεταράσσετο καὶ ὠμίλει θορυβωδῶς ἀντὶ νὰ τηρῇ τὴν σιωπηλὴν σοβαρότητα, τὴν ἀρμόζουσαν εἰς αἴθουσαν δικαστηρίου.

Ἡ τάξις ἀποκατέστη καθ' ἣν στιγμὴν εἰσῆλθον οἱ δικασταί· ἀλλὰ μετὰ τινὰ στιγμὴν ὅλαι αἱ κεφαλαὶ ἔκλινον περιέργως πρὸς τὰ ἐμπρός, παρὰ μικρὸν δὲ ν' ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῶν καθισμάτων ὅπως ἴδωσι κάλλιον τὸν κατηγορούμενον, ὅστις εἰσῆχθη ἐλεύθερος μετὰ δύο φυλάκων. Ὁ γραμματεὺς ἐν τῷ μέσῳ βαθείας σιγῆς ἀέγνω μεγαλοφώνως τὴν ἀπόφασιν, τὴν παραπέμπουσαν τὸν κατηγορούμενον εἰς τὸ κακουργιοδικεῖον, καὶ τὸ κατηγορητήριον. Διαρκούσης τῆς ἀναγνώσεως ταύτης ἔλαβον καιρὸν νὰ παρατηρήσωσι τὸν κατηγορούμενον.

Ἦτο ἀνὴρ τριάκοντα καὶ δύο περίπου ἐτῶν, ἐνδεδυμένος ἄνευ ἐπιτηδεύσεως, ἀλλὰ μετὰ φιλοκαλίας. Δὲν ἐθεώρησε καθήκον νὰ τροποποιήσῃ τὴν συνήθη αὐτοῦ ἐνδυμασίαν καὶ νὰ φορέσῃ τὰ μαῦρα ἐκείνα ἐνδύματα, δι' ὧν πολλοὶ κατηγορούμενοι φαίνονται ὑποδεικνύοντες αὐτοὶ ἑαυτοὺς εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων. Ἐφόρει φαιόχρουν περισκελίδα, ὑπενδύτην λευκὴν, βραχὺ μαῦρον ἐνδύμα καὶ λαίμοδετην κυανόχρουν μετὰ ξινὸν με λευκὰς κηλίδας. Ὅταν ἐξέβαλε τὰ χειρόκτια αὐτοῦ, παρετήρησαν ὅτι ἐφόρει εἰσέτι τὸ γαμήλιον αὐτοῦ δακτυλίδιον, πολλοὶ δ' ἐχαράκτηρσαν τούτο ὡς αὐθάδειαν. Τὸ ἀνάστημά του ἦτο μᾶλλον ὑψηλὸν καὶ ἀπεδείκνυεν ἀσυνήθη μυῶν ἰσχύν, ἥτις θὰ διηκούλυε βεβαίως τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κακουργήματος. Ἡ καστανόχρως αὐτοῦ κόμη ἦτο πυκνὴ καὶ κεκομμένη. Δὲν εἶχε γένειον, ὁ δὲ ἀρκούντως μακρὸς μύσταξ καὶ ἡ ἀγέρωχος καὶ τραχεῖα φυσιογνωμία αὐτοῦ ἐνεφαίνον ἀγρίαν ἐνεργητικότητα. Ἡ συστολὴ τῶν χειλέων αὐτοῦ εἶχε τι τὸ παράδοξον, καὶ ἐπροξένοι δυσάρεστον ἐντύπωσιν. Ἰστατο ὄρθιος, παρατηρῶν ἐνώπιον αὐτοῦ, ἄνευ συνοφρωσέως, τοὺς δικαστάς, τοὺς ἐνόρκους καὶ τὸ κοινόν.

Ὁ πρόεδρος τοῦ κακουργιοδικείου ἦτο ἀνὴρ εὐγενῆς καὶ εὐμενῆς, καὶ ἀπετείνετο πάντοτε πρὸς τοὺς κατηγορουμένους μετὰ μεγάλης πραότητος. Ἐζήτησε παρ' αὐτῶν μετ' ἥθους θωπευτικὸν ὅλας τὰς πληροφορίας, τὰς δυναμένας νὰ ἐκθέσωσιν αὐτούς, καὶ ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς διὰ πατρικοῦ μειδιάματος ἵνα παραδώσωσι τὴν κεφαλὴν τῶν συνώδευε καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάγκωσιν τῆς ἀποφάσεως μετὰ τοσαύτης χαρίτος καὶ φωνῆς τοσοῦτῳ μελωδικῆς, ὥστε πολλοὶ κατάδικοι ἠπατήθησαν νομίσαντές ὅτι ἠθώθησαν. Πρὸ παντός